

DI SẢN HỒ CHÍ MINH

VỀ VĂN HÓA, ĐẠO ĐỨC

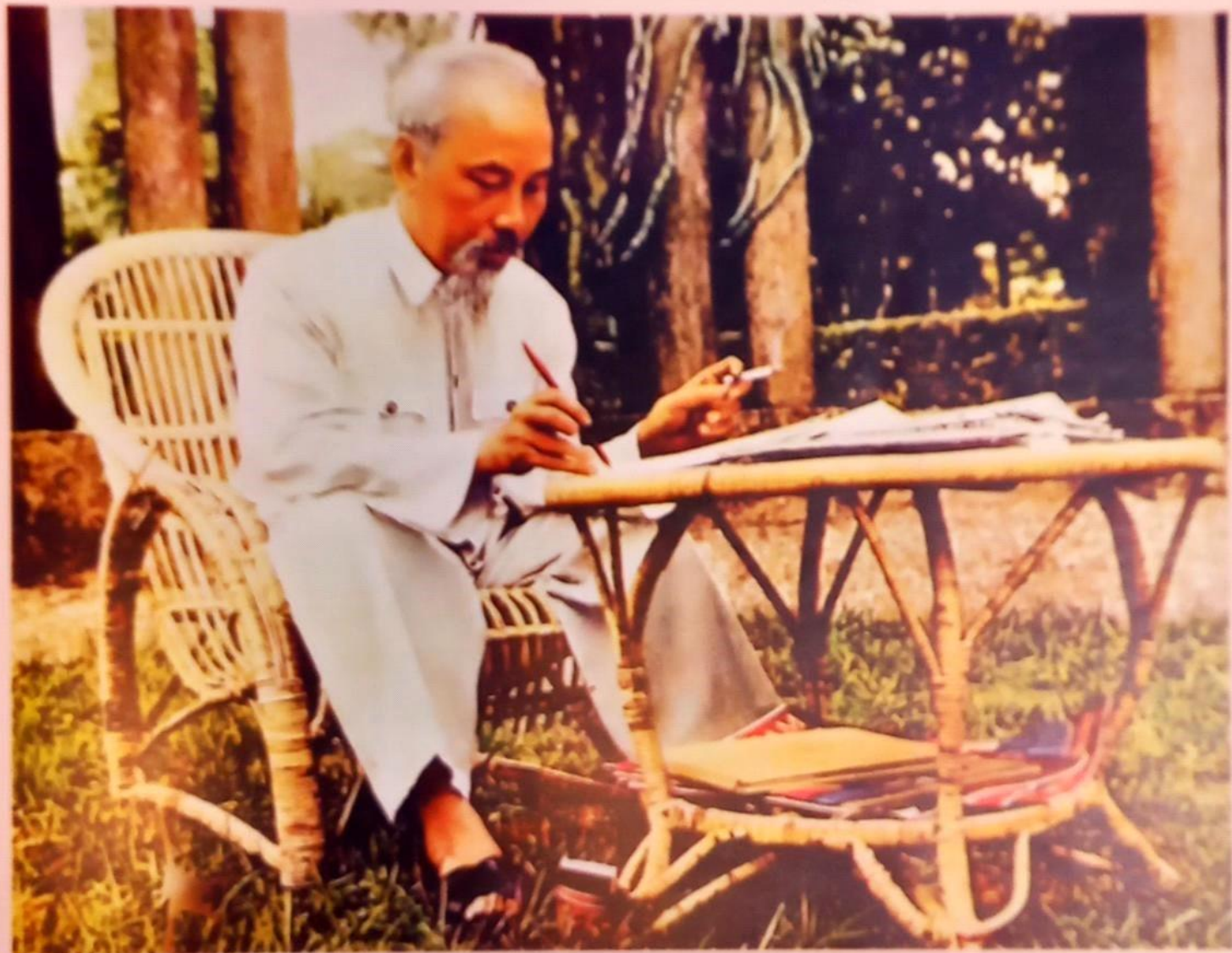
GS. TS. NGND. TRẦN VĂN BÌNH

**NHÀ XUẤT BẢN
THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG**

**DI SẢN
HỒ CHÍ MINH
VỀ VĂN HÓA, ĐẠO ĐỨC**

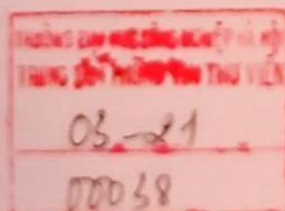

Bác Hồ làm việc trong vườn Phủ Chủ tịch

DI SẢN HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, ĐẠO ĐỨC

GS. TS. NGND. TRẦN VĂN BÌNH

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã hiến dâng cả cuộc đời và sự nghiệp để cứu nước, cứu dân, cho an vọng cao cả là đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành, mọi người sống thân hòa, nhân ái và hạnh phúc. Nặng lòng vì dân, tin ở dân, lo hạnh phúc cho muôn dân, đó là tư tưởng nhân văn cao cả của Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong đó, giai cấp, dân tộc và nhân loại, cá nhân và xã hội, xã hội và tự nhiên luôn thống nhất trên lập trường của Chủ nghĩa Mác - Lênin. Đến khi trái tim lớn ngừng đập, tư tưởng cao đẹp đó vẫn tỏa sáng cho muôn thế hệ mai sau.

Cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" đã được toàn Đảng, toàn quân, toàn dân ta tham gia và hưởng ứng rộng rãi. Việc cùng nhau học lại những giá trị tư tưởng và đạo đức của Người có ý nghĩa vô cùng to lớn, sâu sắc trong việc tự hoàn thiện của mỗi chúng ta.

Các thế hệ Việt Nam mãi mãi trân trọng, biết ơn, giữ gìn và phát huy những di sản văn hóa, đạo đức mà Người để lại. Cuốn sách này chính là món quà nhỏ chúng ta dâng tặng vị cha già kính yêu, nhân dịp kỷ niệm 120 năm Ngày sinh của Người.

Trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc!

Hà Nội, ngày 15 tháng 5 năm 2019

TS. LÊ ĐOÀN HỢP

**Ủy viên BCH Trung ương Đảng
Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông**

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tại Đại hội lần thứ VII (năm 1991), Đảng Cộng sản Việt Nam đã trình trọng tuyên bố: “Đảng ta lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động”. Khẳng định đó là kết quả tổng kết những bài học kinh nghiệm quý báu của Cách mạng Việt Nam trong hơn nửa thế kỷ qua, và những bài học rút ra từ hoạt động thực tiễn hơn 5 năm Đổi mới. Khẳng định đó ngay lập tức nhận được sự đồng thuận của toàn dân, tạo được sự khích lệ lớn đối với mỗi người Việt Nam, trong đó có giới trí thức, các nhà khoa học.

GS. TS. NGND. Trần Văn Bình - nguyên Trưởng khoa Văn hóa (nay là Viện Văn hóa và Phát triển) thuộc Học viện Chính trị - Hành chính Quốc gia Hồ Chí Minh, trong nhiều năm qua, đã tập trung nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh, đặc biệt trên lĩnh vực văn hóa và con người. Các bài viết của Giáo sư, dù ra đời tại các thời điểm khác nhau, đều hướng tới việc nghiên cứu và khẳng định những đóng góp to lớn của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với việc xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam. Tư tưởng của Hồ Chí Minh hướng về nội hàm của hai từ văn hóa, là tư tưởng coi con người là động lực, là mục tiêu của mọi hoạt động kinh tế, xã hội, là tư tưởng “văn hóa soi đường cho quốc dân đi”, và là sự quan tâm đặc biệt đến việc xây dựng tư tưởng, đạo đức, lối sống cho mỗi con người... Gần việc nghiên cứu, học tập các tư tưởng của Người với việc giải quyết những vấn đề cơ bản, cấp thiết về văn hóa, con người, trong tình hình hiện nay, là mục tiêu cơ bản

CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN, TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH - NỀN TẢNG TƯ TƯỞNG ĐỂ XÂY DỰNG NỀN VĂN HÓA VIỆT NAM TIẾN TIẾN, ĐẬM ĐÀ BẢN SẮC DÂN TỘC

Từ những năm 20 của thế kỷ XX, Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản của Mác và Ăngghen cùng Luận cương về vấn đề dân tộc và thuộc địa của Lênin đã được nhà yêu nước vĩ đại Nguyễn Ái Quốc tiếp thu và giới thiệu rộng rãi ở nước ta. Những tư tưởng đó đã tạo nên một bước ngoặt lớn trong đời sống tinh thần của dân tộc. Từ "Tuyên ngôn" và "Luận cương", hàng loạt báo chí cách mạng đã ra đời, mà tiêu biểu nhất là "Người cùng khổ" (Le Paria) và báo "Thanh niên" do Nguyễn Ái Quốc sáng lập.

Những tờ báo đó đã tập trung cổ vũ phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc, kết hợp với đấu tranh đòi quyền dân sinh, dân chủ, có tác động giáo dục và tập hợp quần chúng hướng về một chủ nghĩa yêu nước mới, khác hẳn với các phong trào yêu nước trước đó. Có thể coi đó là những tia lửa nhỏ đầu tiên nhằm manh nha một nền văn hóa mới trên đất nước ta. Những tư tưởng đó sau này đã được thể hiện trong "Chính cương vắn tắt", "Sách lược vắn tắt" và "Điều lệ tóm tắt của Đảng" - những văn kiện chỉ đạo toàn bộ cuộc cách mạng của nước ta, trong đó có việc xây dựng một nền văn hóa mới.

Từ quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin và của Chủ tịch Hồ Chí Minh, một nền văn hóa mới với 3 nội dung: dân tộc, khoa học và đại chúng đã dần dần hình thành. Đặc điểm chủ yếu của nền văn hóa đó là gắn bó chặt chẽ với đời sống của quảng đại quần chúng, thể hiện nguyện vọng lâu

đời và cao đẹp của quần chúng, thường xuyên được bồi đắp bởi những tinh hoa của dân tộc và của thời đại. Đó là nền văn hóa nhằm mục tiêu giải phóng dân tộc khỏi sự nô lệ, khỏi sự đói khát và nghèo đói, sứ mạng của nó là "soi đường cho quốc dân đi". Hai văn kiện cơ bản trình bày một cách hệ thống các tư tưởng và quan điểm nhằm xây dựng văn hóa mới ở nước ta trong giai đoạn đầu của cuộc cách mạng là bản "Đề cương về văn hóa Việt Nam 1943" của Đảng và báo cáo của Tổng Bí thư Trường Chinh "Chủ nghĩa Mác và vấn đề văn hóa Việt Nam" tại Đại hội Văn hóa toàn quốc năm 1948.

Từ sau năm 1975, khi cả nước hoàn thành cuộc cách mạng dân tộc giải phóng, đặc biệt từ năm 1986 với Đại hội lần thứ VI của Đảng, sự nghiệp cách mạng nước ta đã bước hẳn sang một thời kỳ mới: xây dựng và phát triển đất nước theo định hướng XHCN. Nếu trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ trước đây, giữa muôn vàn khó khăn gian khổ, được sự lãnh đạo trực tiếp của Bác Hồ, Đảng ta đã lãnh đạo nhân dân tạo được những thành tựu lớn trên lĩnh vực văn hóa và phát huy vai trò to lớn của văn hóa đối với sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc, thì ngày nay, bài học đó đã được kế tục và phát triển ở một mức cao hơn, toàn diện hơn. Bước vào thời kỳ Đổi mới, với phương châm đổi mới tư duy do Đảng khởi xướng, nhận thức của Đảng và của xã hội về chủ nghĩa Mác - Lênin và về tư tưởng Hồ Chí Minh đã được nâng cao hơn. Thực tiễn thành công của sự nghiệp cách mạng nói chung và trên lĩnh vực văn hóa nói riêng hơn mấy chục năm qua là cơ sở quan trọng để Đảng ta, nhân dân ta nhận thức được tính đúng đắn và sự cần thiết của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước trong thời kỳ mới. Chính bài học quan trọng đó đã giúp chúng ta cảm thấy tự tin và vững vàng hơn trong sự chao đảo đầy biến động của đời sống nhân loại trong vài thập kỷ gần đây.

Khi xã hội có biến động, thì tư tưởng của con người bị phân tán, dễ mất phương hướng. Những quan hệ xã hội sẽ trở nên rời rạc, trật tự kỷ cương của xã hội bị đe dọa. Trong tình hình đó khó mà nói đến việc xây dựng nền văn hóa lành mạnh. Kinh nghiệm ở Liên Xô và một số nước Đông Âu trước đây, khi bị sụp đổ và từ bỏ con đường XHCN, đã và đang trải qua những bi kịch lớn, những khủng hoảng lớn. Những bi kịch và khủng hoảng đó nảy sinh từ ngay nội bộ đời sống của dân tộc.

Sự nghiệp Đổi mới của đất nước ta được tiến hành một cách triệt để nhưng thận trọng. Đổi mới là tất yếu. Nó là sự phủ định, nhưng là sự phủ định biện chứng, có nghĩa là nó không quay lưng lại với lịch sử, biết kế thừa những giá trị của lịch sử. Sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước nói chung và văn hóa nói riêng, đã đi theo đường ray đó. Đúng như đồng chí Phạm Văn Đồng đã từng nói: Đổi mới là văn hóa, văn hóa là đổi mới.

Sự nghiệp xây dựng và phát triển văn hóa trong thời kỳ mới được diễn ra trong một bối cảnh lịch sử mới, có rất nhiều thuận lợi, nhưng cũng không ít khó khăn. Sự xen kẽ các thời cơ và thách thức luôn diễn ra. Mặt khác, sự nghiệp CNH, HDH đất nước theo định hướng XHCN cũng đặt ra những yêu cầu mới mà trước đây chưa hề có. Trong bối cảnh đó, yêu cầu phát triển cao về con người và về văn hóa càng trở nên cấp bách đối với đất nước. Ở đây, các tư tưởng của Bác: "văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi", "một dân tộc dốt là một dân tộc yếu", đã trở thành sức mạnh lớn thúc đẩy Đảng ta, dân tộc ta phải vươn lên xây dựng nền văn hóa mới và con người mới.

Trong quỹ đạo của tư duy cũ, do nhận thức của chúng ta về chủ nghĩa Mác - Lênin còn có chỗ phiến diện, nên việc nhận thức vai trò và vị trí của văn hóa còn có chỗ thiếu sót. Cái tư tưởng duy vật có phần thô sơ trước đây thường dẫn người ta tới quan niệm coi trọng kinh tế và coi nhẹ

văn hóa. Tư tưởng đó chỉ nhìn thấy duy nhất một nền tảng của xã hội là nền tảng vật chất - tức kinh tế, còn các lĩnh vực văn hóa hoặc chỉ là cái đuôi của kinh tế, hoặc chỉ là hoạt động lơ lửng trên không.

"Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì nhất thiết phải có học thức. Cần phải học văn hóa, chính trị, kỹ thuật. Cần phải học lý luận Mác - Lênin kết hợp với đấu tranh và công tác hàng ngày. Học phải đi đôi với hành".

HỒ CHÍ MINH

Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Văn miếu Quốc Tử Giám

Sự nhận thức lại về chủ nghĩa Mác - Lênin giúp chúng ta phát hiện ra rằng, những nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác có một cách nhìn khác, một cách nhìn toàn diện hơn về quan hệ giữa kinh tế và văn hóa. Ngay từ thời Mác và Ăngghen, một số người trẻ tuổi đã có ngộ nhận và cho rằng chỉ có kinh tế là nguyên nhân duy nhất, và cũng chỉ kinh tế có tác dụng tích cực, còn các hoạt động ý thức khác đều chỉ là thụ động. Ăngghen đã sớm phát hiện ra sự ngộ nhận đó, và trong thư gửi một số bạn trẻ lúc đó, Ăngghen đã viết: "Sự phát triển của chính trị, luật pháp, tôn giáo, văn học nghệ thuật..., đều xây dựng trên cơ sở phát triển kinh tế. Nhưng tất cả chúng đều tác động lẫn nhau và tác động đến cơ sở kinh tế". Vì vậy, việc nghiên cứu kỹ các di sản lý luận của Mác, Ăngghen, Lênin, đã giúp chúng ta hiểu rõ hơn vị trí mở đường của văn hóa đối với tiến bộ và văn minh nhân loại.

Đối với văn hóa Phục hưng, Mác và Ăngghen có những nhận định quan trọng giúp chúng ta hiểu rõ hơn vai trò to lớn của văn hóa đối với tiến bộ của lịch sử. Ăngghen viết: "Đó là một cuộc đảo lộn tiến bộ lớn nhất mà từ xưa tới nay nhân loại đã trải qua, đó là một thời đại cần có những con người khổng lồ và đã sinh ra những con người khổng lồ: khổng lồ về năng lực suy nghĩ, về nhiệt tình và tính cách, khổng lồ về mặt có lỗi lầm, lỗi lầm và về mặt học thức sâu rộng. Những người đã đặt cơ sở cho nền thống trị hiện đại của giai cấp tư sản có thể được coi bất cứ là những người như thế nào, nhưng quyết không phải là những người có tính chất hạn chế tư sản. Trái lại, ít nhiều họ đều có cái tinh thần phiêu lưu của thời đại họ cổ vũ. Trong thời đại ấy, khó tìm ra được một nhân vật quan trọng nào mà lại không từng đi chu du xa, không biết nói bốn, năm thứ tiếng, và không nổi tiếng trong nhiều lĩnh vực sáng tạo... Những anh hùng thời ấy chưa bị nô dịch bởi sự phân công lao động mà tác động gây ra tính chất hạn chế, phiến diện, như chúng ta thường thấy ở những người kế tục họ. Nhưng cái làm cho họ nổi bật lên là ở chỗ hầu hết họ đều hoàn toàn hòa

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	5
----------------------	---

Lời Nhà xuất bản	7
------------------------	---

PHẦN 1: DI SẢN HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA

❖ Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh - nền tảng tư tưởng để xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc	11
❖ Chủ tịch Hồ Chí Minh và sự nghiệp xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc ở nước ta hiện nay	43
❖ Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về giải quyết mối quan hệ giữa tăng trưởng kinh tế và phát triển văn hóa, thực hiện công bằng xã hội	51
❖ Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và văn hóa	57
❖ Đối thoại, khoan dung văn hóa dưới ánh sáng tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh	75

PHẦN 2: DI SẢN HỒ CHÍ MINH VỀ ĐẠO ĐỨC

❖ Đạo đức Hồ Chí Minh - di sản tinh thần vô giá của dân tộc và của thời đại	103
❖ Tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò của văn hóa, đạo đức trong phát triển xã hội	111

❖ “Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân” - một dự cảm lớn, một lời cảnh báo nghiêm khắc	115
❖ “Sửa đổi lối làm việc” - bài học còn nguyên giá trị	127
❖ Vấn đề tư tưởng, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên hiện nay dưới ánh sáng của tư tưởng Hồ Chí Minh	133
❖ Đảng ta khai thác, vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa đạo đức trong thời kỳ đổi mới	149
<i>Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh</i>	<i>162</i>
<i>Để cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” ngày càng phát triển và lan tỏa</i>	<i>177</i>
<i>Thay lời kết</i>	<i>185</i>

